

DISPENSELE LA CĂSĂTORIILE MIXTE CONFESIONAL ÎN PROTOPOPIATUL GRECO-CATOLIC TÂRGU-MUREȘ, LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI XX

LAURA POP
Muzeul Județean Mureș

Căsătoriile mixte reprezintă și astăzi o provocare în lumea europeană, în lumina fenomenului migrației internaționale, fiind totodată un factor important de aculturație în spațiile multiculturale. În lumea catolică, în martie 2007, căsătoriile mixte au fost tema celei de-a șaptea întâlniri a președinților Conferințelor episcopale din sud-estul Europei de la Oradea, găzduită de Conferința Episcopală din România și Episcopul Greco-catolic de Oradea (*Căsătoriile mixte și familia în Europa*), tema fiind reluată în octombrie 2007 la Fatima, în Portugalia¹.

Căsătoriile mixte confesional sunt considerate o deviație de la normele religioase, deoarece pun o serie de probleme legate de realizarea cununii religioase, de educația și identitatea confesională a viitorilor copii. Selecția maritală, dincolo de granițele proprii confesiunii, dincolo de neajunsurile create în plan familial, contribuie la comunicarea interculturală, prin depășirea barierelor religioase în cadrul comunității. Rezolvarea problemelor sociale legate de căsătoriile mixte confesional, la începutul secolului XX, se realiza prin dispense bisericești, căci „comportamentul real nu s-a suprapus întotdeauna legislației în vigoare, iar dispensarea oferea individului posibilitatea de a-și regla interesele cu acceptul autorităților”².

Căsătoria, instituție sau convenție socială, ca și familia, reprezintă o construcție culturală ce are la bază diferite reguli, norme, cutume, tradiții, obiceiuri, dintre care multe ajung să fie legiferate de către stat, mai ales cele preluate din normele religioase. De cele mai multe ori realitatea căsătoriei nu este în acord cu normele legislative sau cu cele bisericești, aspect vizibil chiar și în documentele oficiale care prevăd o serie de măsuri reparatorii pentru diverse situații deviate de la normele unui mariaj recunoscut de Stat sau de Biserică.

Etnografia a studiat mai ales cutumele și obiceiurile nescrise ale căsătoriei, însă legislația bisericească sau cea a statului au impus diverse reglementări care au influențat chiar și tradițiile nescrise ale nunții, multe din reglementările bisericești devenind cu timpul normă nescrisă a nunții (vestirile în biserică), ca și în viața ulterioară a familiei, cum ar fi botezarea și educarea copiilor într-o anumită confesiune religioasă.

¹ <http://www.catholica.ro/2007/03/06/ccee-casatoriile-mixte-si-familia-in-europa/>; accesat în 16.11.2016

² Bolovan 1994, p. 164.

Biserica s-a implicat dintotdeauna în toate momentele importante ale vieții de familie: naștere, căsătorie, moarte, colaborând strâns cu statul în privința reglementării vieții matrimoniale, însă la sfârșitul secolului al XIX-lea, în Transilvania, ajunge să fie subordonată statului. Legile XXXI și XXXIII din 1894 nu mai recunosc Bisericii validarea actelor majore din viața individului³, de aceea e nevoită să facă tot felul de compromisuri.

Astfel, se consfințește căsătoria civilă, dar cu toate acestea căsătoria religioasă nu dispăre, căci în cazul neîndeplinirii căsătoriei religioase, Biserica refuza asistența religioasă în alte momente importante ale vieții: botez, împărtașanie, înmormântare, sfințirea casei. Biserica continuă să exercite o influență majoră în realizarea căsătoriei religioase, pe care continuă să o reglementeze prin diverse norme religioase, în spațiile multiconfesionale fiecare confesiune venind cu setul specific de norme bisericești la căsătorie.

Normele bisericești prevăd o serie de impedimente la căsătorie, care pot chiar anula căsătoria, dacă nu sunt obținute anumite dispense din partea ierarhilor bisericești. Istoricii au remarcat numărul mare de dispense la căsătorie la sfârșitul secolului al XIX-lea, ceea ce „relevă o realitate ce nu concordă cu prevederile legislative, deoarece problemele, dorințele indivizilor sau familiei nu coincid întotdeauna cu ce se impune. În pragmatismul lor, atât Biserica, cât și statul au acceptat deviațiile, excepțiile, dar numai în măsura în care nu contraveneau intereselor lor majore”⁴.

Analizând dispensele la căsătorie din Episcopia greco-catolică a Gherlei, Sorina Paula Bolovan a trecut în revistă diferite categorii de dispense la căsătorie: numărul cel mai mare de dispense sunt pentru rudenie, apoi pentru post („timp sacru”), pentru scutirea de a doua vestire, sau chiar de la cele trei vestiri, dispense pentru a patra sau chiar a cincea căsătorie, dispensă de jele, mai ales pentru bărbați, adică dreptul de a se căsători înainte de a trece perioada de doliu după moartea soției⁵.

Dispensa de la impedimentul religiei mixte era o dispensă specială acordată la căsătorie, în Transilvania. Într-un spațiu multicultural și pluriconfesional ca cel al Transilvaniei, familiile mixte confesional au reprezentat un procent însemnat în cazul populației românești „punând Biserica ortodoxă și greco-catolică română în fața necesității de a se pune de acord asupra validității unor asemenea căsătorii”⁶.

În scaunul Mureș, devenit apoi comitatul Mureș-Turda, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, se observă procente foarte ridicate în privința căsătoriilor mixte, comparativ cu celelalte zone ale Transilvaniei. Astfel, în perioada 1866-

³ Bolovan 1999, p. 62, 67.

⁴ *Ibidem*, p. 83.

⁵ Bolovan 1994, p.154-159.

⁶ Bolovan, Eppel 2012, p. 333.

1875, în scaunul Mureș, rata căsătoriile mixte era între 11,4% - 16,1%, iar în perioada 1876-1891, în comitatul Mureș-Turda, rata este între 13,2% - 19,9%, în orașul Târgu-Mureș fiind chiar mai mare, între 28,6% - 44,4%⁷.

Anul 1868, prin Legea LIII, „despre relațiile dintre religiile recepte”, reprezintă un punct de reper în legislația referitoare la căsătoriile mixte confesional, atât în Ungaria, cât și în Austria⁸. Paragraful 9-11 al acestei legi stabilește modalitatea de încheiere a unei căsătorii mixte, iar paragraful 12-18 educația religioasă a copiilor născuți în cadrul unei căsătorii mixte, și anume impune ca fiecare copil să urmeze confesiunea părintelui de același sex, „sexus sexum sequitur”⁹, prevedere pe care o regăsim și în zilele noastre în căsătoriile mixte din Transilvania.

Cu toate aceste reglementări legislative, în realitate, „în cazul căsătoriilor mixte încheiate între greco-catolici și cei de alte confesiuni, botezul copiilor se făcea în religia catolică, considerată religia specială a statului”¹⁰.

Legea din 1868 nefiind suficient aplicată, problema căsătoriilor mixte a fost reglementată din nou de către stat prin legile din 1894-1895¹¹, punând capăt divergențelor dintre diferite confesiuni în problema căsătoriilor mixte confesional.

Problemele pe care le pune o căsătorie mixtă confesional sunt numeroase, de la stabilirea preotului care va oficia căsătoria, până la biserica unde se vor face vestirile și la confesiunea în care va fi botezat copilul rezultat din noua familie. Fiecare confesiune creștină din Transilvania aborda problema căsătoriilor mixte, a „căsătoriile mestecate” cum le numesc documentele vremii, în mod diferit.

Biserica ortodoxă stabilea ca logodna să fie făcută de preotul miresei, iar cele trei vestiri („promulgările”) să fie făcute în ambele biserici, preotul mirelui fiind obligat să anunțe în scris pe preotul miresei că a săvârșit vestirile. Episcopul acorda „dispensațiunea spre dezlegarea piedicilor bisericesti”, pe lângă dispensele civile și militare în uz¹².

Biserica catolică impunea un angajament scris al mirilor ca să crească copiii în credința catolică, iar dacă nu acceptau aceasta, atunci biserica refuza vestirile și asistența pasivă a preotului catolic¹³. La greco-catolici, chestiunea educării religioase a copiilor din cadrul căsătoriile mixte era rezolvată pe baza

⁷ Bolovan, Bolovan 2005, p. 91.

⁸ *Ibidem*, p. 334

⁹ *Ibidem*, p. 329

¹⁰ Pop 2002, p. 212.

¹¹ Bolovan, Bolovan 2005, p. 334.

¹² Brie 2009, p. 36.

¹³ *Ibidem*, p.40.

înțelegerii dintre părinți și eventual în conformitate cu indicațiile legislației laice, după orientarea sexuală¹⁴.

La reformați, deosebirea confesională nu constituia un impediment pentru căsătorie în cazul unor creștini. Vestirile se făceau în ambele biserici, apoi se trece la binecuvântare sau legământ (al preotului), altfel căsătoria nu era validă potrivit Bisericii, iar copiii erau nelegitimi. Biserica luterană era împotriva căsătoriilor mixte, dar în realitate era nevoită să le accepte, cu obligația de a crește copiii în religia luterană¹⁵.

Biserica este nevoită să facă numeroase concesii în cazul căsătoriilor, atât a celor mixte confesional, cât și în cazul altor impedimente „dărâmbitoare ori opritoare” de căsătorie, căci în caz contrar mirii se mulțumeau cu căsătoria civilă sau rămâneau să trăiască în concubinaj, ori amenințau cu trecerea la altă confesiune și astfel de cazuri sunt documentate în arhivele bisericești. Astfel, la 1891, Gabor Mihail și Samfira Gliga au trecut de la ortodocși la greco-catolici, deoarece celor doi, fiind văduvi și rude de gradul III, de cuscri, le-a fost respinsă cererea de dispensă de către partea ortodoxă¹⁶.

Pericolul de a trece la ortodocși îi determină pe preoții greco-catolici să ceară cât mai repede dispensă la căsătorie, pentru a nu-și pierde enoriașii. Preotul Filip Pop din Band, la 14 octombrie 1900, scrie Protopopiatului greco-catolic Târgu-Mureș să trimită Mitropoliei din Blaj cererea de dispensă la impedimentul religiunii mixte, pentru Tamas G. Raveca și Kis Ilarie, „câtu s-ar putea de în grabă ca să nu fim împedecați”, „că la casu contraru perdem cedula de cununie și cununia”, „ceea ce dă și altora scuza la atare lucruri de a se cununa la gr. orientali”¹⁷.

În documentele Protopopiatului greco-catolic din Târgu-Mureș aflate la Direcția Județeană Mureș a Arhivelor Naționale, de la începutul secolului XX, găsim o serie de dispense la căsătorie, pentru diverse motive: scutiri de „timp sacru” (post), de vestiri, de la religia mixtă („religia mestecată” cum apare în unele documente), de rudenie (de la grupa II până la grupa VI). Adesea dispensele acestea sosesc prea târziu sau lipsesc cu desăvârșire, nefiind nici măcar cerute, preoții oficiind căsătoriile înainte de sosirea lor, de multe ori se fac fără taxă, mirii fiind săraci, pentru a preîntâmpina concubinajul sau trecerea la alte confesiuni.

Biserica greco-catolică din Transilvania impune aceleași condiții ca și Biserica romano-catolică pentru a acorda dispensa pentru religia mixtă la căsătorie, obligația scrisă a mirilor de a-și boteza și crește copiii în religia greco-catolică.

¹⁴ *Ibidem*, p. 43.

¹⁵ *Ibidem*, p. 45-47.

¹⁶ Covaci 2005, p. 222.

¹⁷ SJMAN, fond *Protopopiatul greco-catolic Târgu-Mureș*, dos. 868/1900, f. 10.

La 17 februarie 1900, mitropolitul Victor Mihaly de la Blaj, în scrisoarea trimisă lui Vasile T. Salteleghi, administrator protopopesc interimar al Mureșului, din Bardoșiu, cere date despre căsătoriile mixte din parohiile și filiile districtului protopopial Mureș și lămuriri asupra căsătoriilor mixte binecuvântate în bisericile din Balintfalu (azi Bolintineni), Kebele (Chibed) și Sz. Iván (azi Ivănești) și Muresiu Osorheiu (Târgu-Mureș), efectuate „fără a se fi cerut dispensa de la impedimentul religiunii mixte, și fără ca mirii să se fi obligatu, că-și vor cresce pruncii în religiunea catholică”. În continuare, mitropolitul scrie că iartă preoții de data aceasta, dar „de acum înainte vom purcede cu rigoare în contra preoților sevârșitori ai abuzului acestuia”¹⁸.

La cererea de dispensă la căsătorie mixtă trimisă de protopopul Mureșului, Iosif Vancea, la 18 octombrie 1900, mitropolitul Victor Mihaly de la Blaj, din 20 octombrie 1900, acordă dispensa, cu condiția ca mirii să dea declarație protocolară la notar, la judele singular ori la protopretorele „cum că toți pruncii, cari se nasce din căsătoria lor se vor boteza și cresce în religiunea greco-catholică a sponsei”¹⁹.

Tot în anul 1900, la 27 februarie, parohul greco-catholic Elia Lupu din Balintfalu (Bolintineni) trimite o cerere de dispensă Protopopiatului greco-catholic Târgu-Mureș, pentru a fi trimisă mai departe, la forurile bisericești superioare, pentru căsătoria tinerei Máte Ester, greco-catholică din filia Szentháromszág (Troița), cu tânărul Sipos Ándas, evanghelic reformat din aceeași localitate, de la „impedimentul religiunii mixte”, precizând că s-au făcut cele trei vestiri (promulgări) în biserica greco-catholică și „alte impedimente dărâmbitoare ori opritoare de căsătorie nu s-au ivit între dânșii”²⁰.

La începutul secolului XX, protopopul greco-catholic din Târgu-Mureș cere un raport preoților din subordine în privința căsătoriilor civile din parohia lor, iar multe dintre răspunsuri motivează existența căsătoriilor civile de lipsa dispensei de religie mixtă. În parohia Săbedului, la 1901, a avut loc o căsătorie mixtă pentru care preotul a cerut dispensă protopopului, dar sosind dispensa prea târziu, la 2 decembrie, fiind perioada postului Crăciunului, tinerii au făcut doar căsătoria civilă, după cum reiese din scrisoarea administratorului parohial, Petre Suci, din Săbed, din 10 aprilie 1902²¹.

La 15 aprilie 1902, administratorul parohial greco-catholic din Vaidacuta raportează și el o căsătorie civilă în 1902, în Tirimia Mică, între Morariu George, greco-catholic din Tirimia și Fülep Susana, reformată, maghiară, precizând că mireasa „se învoiește să treacă la religiunea noastră gr.catholică, și apoi se vor cununa în biserica greco-catholică din Tirimia-mică, spre scopul

¹⁸ *Loc. cit.*, f. 5.

¹⁹ *Loc. cit.*, f. 11.

²⁰ *Loc. cit.*, f. 17.

²¹ SJMAN, fond *Protopopiatul greco-catholic Târgu-Mureș*, dos. 900/1902, f. 16.

acesta amintita Fülep Susana s-a și prezentat odată în față oficiului parohial reformat, dar din cauză că nu a fost împlinit etatea cerută de legea civilă – 18 ani – nu a putut face trecerea legală, în astfel de să-i pot cununa în numele Domnului, în 4 august anul curent susnumita Fülep Susana va împlini etatea cerută și atunci subscrisul voi ține sfânta datorință a-i constrânge pe respectivii să se cunune, ceea ce e și dorința lor cea mai fierbinte”²². Ceea ce se observă diferit aici este faptul că cei doi tineri nu se căsătoresc în parohia miresei, cum era obiceiul, ci în parohia mirelui. O altă diferență este faptul că mireasa trece cu totul la religia greco-catolică, de aceea nici nu se precizează condiția, prevăzută în alte cazuri, de a-și crește copiii în religia greco-catolică.

În 3 ianuarie 1935, vicarul general arhiepiscopal Iacob Popa de la Blaj, trimite protopopului Elie Câmpeanu din Târgu-Mureș, o scrisoare prin care acordă preotului Ioan Dredeșianu din Târgu-Mureș, dreptul de a cununa pe doi miri, Ema Rusu, de religie greco-catolică, cu Teodor Volcov, ortodox, domiciliați în Huși, acordându-le „dispensă de la impedimentul religiunii mixte”²³, dar și de la cele trei vestiri, precum și de la timpul sacral.

Biserica merge atât de departe cu bunăvoința la căsătoria religioasă, încât de multe ori dispensa de religie mixtă este cerută după efectuarea cununiei religioase, cum găsim că s-a întâmplat la Miercurea Nirajului în 1935. Administratorul parohial interimar greco-catolic din Miercurea Nirajului, Ioan Muntean, cere protopopului de Târgu-Mureș dispensă de religie mixtă, în 15 ianuarie 1935, pentru mirii Maior Matia, greco-catolic, și Kutî Saveta (Berta), de religie reformată, din Sântandrei, după efectuarea cununiei religioase, „în nădejdea că dispensa cerută va sosi, eu i-am cununat deja”²⁴. Mai târziu, în 22 ianuarie 1935, parohul greco-catolic Ioan Muntean din Miercurea Nirajului cere dispensă pentru mirii Vasile Pop și Maria Bolboacă-Bungărdean din Gălești, deși mirii erau cununați deja la Târgu-Mureș²⁵.

Într-o dispensă din 25 ianuarie 1935, emisă de vicarul general episcopal de la Blaj, se precizează taxa de 10 lei cerută pentru dispensă și îi cere preotului din Miercurea Nirajului să ceară autorizație de la preotul romano-catolic pentru cununie, deoarece mirele este romano-catolic²⁶.

Adesea, la cererile de dispensă pentru religie mixtă la căsătorie, preoții atașază și un proces-verbal, prin care mirii se obligă să crească copiii în religia greco-catolică, după cum procedează și preotul Aloisiu Lunčan din Târgu-Mureș, în 14 septembrie 1935, cerând dispensă de la „impedimentul religiei mestecate” pentru mirii Dumitru Buja și Agneta Nagy din Remetea. La cerere

²² *Loc. cit.*, f. 18.

²³ SJMAN, fond *Protopopiatul greco-catolic Târgu-Mureș*, dos. 1669/1935, f. 3.

²⁴ *Loc. cit.*, f. 16.

²⁵ *Loc. cit.*, f. 25.

²⁶ *Loc. cit.*, f. 26.

atașază un „proces-verbal încheiat de miri în cauza educației viitoare a copiilor ce se vor naște din căsătoria lor, care se va celebra mâne, în 15 sept, lipsind a III-a vestire, pentru care asemenea se cere dispensațiune, pe motiv că mirele este chemat la manevrele militare urgent”²⁷. Cererea o trimite Protopopiatului greco-catolic din Târgu-Mureș, spre a fi trimisă mai departe Arhiepiscopiei din Blaj.

Sărăcia tinerilor miri este adeseori invocată, nu numai pentru scutirea plății unei taxe, dar și pentru scutirea de dispense la căsătorie. La 11 decembrie 1935, preotul Victor Tufan din Ungheni (Nirașteu la data respectivă) trimite actele de căsătorie pentru 4 perechi de tineri concubini săraci, dintre care o parte ortodocși (neuniți), însă nu face cerere de dispensă de religie mixtă, deoarece descoperă că, deși au fost trecuți în registrele de stare civilă ca ortodocși „pe motivul că mama miresei fiind ortodoxă, iar tatăl gr.cat. și la timpul său nu s-au căsătorit în Ungheni, ci în Moreți, comună ortodoxă, religiunea i-a introdus a mamei ei după disciplina legii civile, atunci în vigoare”, „având procesul verbal de creștere a copiilor și fiindcă ei cât timp stau în Ungheni observă întru totul disciplina bis. gr. cat. aș crede superfluă cererea de dispensă și mai mult din motivul că nu pot plăti taxa de dispensă”²⁸. Din această scrisoare reiese o mică neconcordanță între legea civilă și realitatea socială, căci se pare că adesea copiii luau confesiunea religioasă a mamei (ortodoxă în acest caz), deoarece căsătoria avea loc în parohia miresei, dar mutându-se familia în alt sat, cu altă confesiune predominantă, se pare că totuși copiii sunt crescuți în religia tatălui.

Dispensele la căsătoria mixtă confesional relevă realitatea socială a lumii multiconfesionale a satelor transilvănene la începutul secolului al XX-lea, departe de prevederile legislative, când Biserica, din dorința de a nu-și pierde enoriașii, acceptă tot felul de compromisuri. Adesea, după cum reiese din documentele Protopopiatului greco-catolic din Târgu-Mureș, dispensele sosesc prea târziu, preoții oficiind căsătoriile înainte de sosirea lor, pentru a preîntâmpina concubinajul. Motivele de a se căsători civil/religios înainte de sosirea dispenselor sunt diverse: sărăcia, serviciul militar pentru feciori, apropierea postului religios. Cererile de dispensă sunt uneori însoțite de un proces-verbal prin care mirii se obligă să-și boteze copiii și să-i educe în religia greco-catolică.

²⁷ *Loc. cit.*, f. 124.

²⁸ *Loc. cit.*, f. 118.

10

ap. 92-900
of. par.

Prea Onorate Domnule Protopopu . . .

Aci aclusu vinu a te tramite duplica estrasi si unu
Reversu comunu a sponsibuz Tamas C. Raveca
si Kis Ilarie ppe a te sustine la Prea Teocratulu
Consistoriu Metropolitanu si ce dobandi dispem
satione dela impedimentulu religiosei hie
si de se potu catu se-ar pate de ingrahos ca
te nu fim impediti; ca ci abia unna acuna
au venit in amitea uea supra- am en toti
ca. ci la casu contrarii per dem cedula
de curuzie si curuzia; cea ce au da si altora
au va la atare lucruri de ase curuzia la gl
orientali; dupa care rogandu-te se primiti
deorebita uea forma. Amm

Alu Prea Onoratu Tamnialoru Nostre

Bandu la 14 Octobrie 1900.

Siniatoru
D. Popa
neutu

Fig.1. - Cerere de dispensă de la „impedimentul religiunii mixte” pentru tinerii Tamas C. Raveca și Kis Ilarie din Band, 1900

17/2-1900 ✓

N° 593-1900 -

Multuonorate m. Cristoscu Prate!

Tatele statistice A. B. și C. de pre anul 1899 în parohiile și filialele districtului protopopescu al Mureșului, cari Mi le-ai subternuta cu scriptele din 27 Ianuarie a. c. N-38 și din 3 Februarie a. c. N-43 le-am luat spre știință cu următoarele observații:

1. Cu privire la căsătoriile mixte înconveniente în bisericile noastre din Balintpaleu, Kébele, Ist. Jován și Muresiu Ursiocheiu, fora că se fie ceruta dispensare dela impedimentul religiunii mixte, și fora că mirii să se fie obligatu, că și voru crește toti pruncii în religiea catolică Mi lasam, că cu ocaziunea sinodului protopopescu de primavara se comunică preoților tractuali, că de astadata îi admoniamu mai pe urma în clijii părintesci, și se ferescă de acestu abuz mare, și că de acum înainte vomur purcede cu rigore în contra preoților sevarșitori ai abuzului acestuia.

Multuonoratului Vasile F. Saltelechi
 Administrator protopopescu interimar al Mureșului
 lui în Bardaciu

Fig. 2. - Scrisoarea mitropolitului Victor Mihaly din Blaj către protopopul interimar al Mureșului, Vasile F. Saltelechi, din 17 februarie 1900

Nr. 126. ~ 1900. 26/10-900 11
 disp.

Preaonorate in Christosn Frate!

Dispensarea ceruta cu scrisoarea data 18. Octobrie 1900
 Nr. 373, cu aceea o stuporosem sub. / e a
 Frati Ia se indatavesci pure sponsor, pen-
 tucă' miamita de nichierea casatoriiei
 civile, conform celor prevazute in 5.1. art.
 de lege XXXII din 1894 se merge la
 Notariu publicu, ori la Judele sin-
 gular regescu sau la protopostorele va-
 cante, si se da' declaratiune prota-
 colara, cumca toti parinți, care se voru
 nasesc dintracatoarea loră în voru botata
 si crece mirabilizimona gr. cat. a sponsori. —
 Blasiu in 20. Octobrie 1900. —

In ierocicarmi:
 Victor Metropolitu

Preaonoratului Iosif Vancea prin parat.
 mij. M. Asiorbani

Fig. 3. - Dispensă pentru o căsătorie mixtă, trimisă protopopului Iosif Vancea
 la 20 octombrie 1900, de către mitropolitul Victor Mihaly de la Blaj

27/II-1900 17

Nr. 101-1900

Preacuvrat Oficiu protopopesc.

Jună gr. cat. Măte Ester din filia Săcută-Rimnic, s-au
 promulgat în biserica noastră gr. cat. de 3 ori în jurnale
 ec. ref. Săpui Andrei ten. tot de acolo și alte împăci-
 mente datoratoric și opritoric de căsătorie între denu-
 nu sau ivit, din cât impedimentul religiei mixte,
 din care cauza prin mine subscribul amintit se roagă
 se binevoită ale procurră dispensațiune dela lucrile
 mai multe se se pōta cunună în muntele Domnului.

Șiă tare mizeri mică o tassa nu s-au potut în
 cassa dela denu.

Dupa care sum

Al Preacuvratului Oficiu protopopesc

Balintfalău la 27 Norbe 1900.

plecat servu:
 Elia Lupu
 paroch gr. cat.

Fig. 4. - Cerere de dispensă a preotului Elia Lupu din Bolintineni (Balintfalău) pentru doi tineri din filia Troița, 27 februarie 1900

1911
16

N° 22-1912

Preacuvorat Oficiu Protopopesi.

Referitori la scripta Preacuvoratului Oficiu protopopesi
de la 4 Aprilie N° 90-1902 am onorata a raspunde in urmatoare.

Oficiul parohial qd. cat. al Săbădulei a operat la Prea-
cuvoratul Oficiu protopopesi qd. cat. al Săbădulei in 2 Ianuarie 1902
sub N° 109-1901. Conspicibil @ in carele la rubrica casetonei se
arată că in comună Săbădulei sau întimplat casetoni mihiale
maritate s. altarii de Săbădulei in Săbădulei noastre qd. cat. și la
fondul civil nu mai s. /una/. Si nu ia in comună nostre sau s.
întimplat nu mai casetoni mihiale maritate fondului civil.

Pentru aceasta una singura împreunare preferita a fost
scrita și dispusese dela impedimentul religiosei; micșite,
și fiind că dispensarea scrita a sosit la acest oficiu nu mai
in 2 Decembrie st. n. 1901. carea și era deja in portul Craiova.
In; adica scrita in mihiale; aprio puru pusa de la 2000
dispensarea fiind că se bagau in port, frumos și simplu se
mihiale casetoni civila.

Oficiul parohial qd. cat. al Săbădulei la 10/11. 1902

 Petru Ciuciu
cura paroh.

Fig. 5. - Scrisoarea parohului din Săbad despre căsătoriile mixte din 1901

18

Clas 22-1902

Prea Anoratului Oficiu Protopopescu gr cat al Muresiului
în / Târgul Muresiului

În urma petiției făcute protopopesci de către 4/11/1902,
Clas 22, în care mi se cere să raportez despre necesari căsătorii
povechite civile ce ar căsători în parohia Tirimia-mică
sau a reporta în următoarele:

În Tirimia-mică există unu cas de legatura civilă de 18to
7/Juliu 1902, mitro chorasiu George gr cat. din Tirimia-
măca, și mitra Tulep Susana reformată, maghiară din
Teremi Nifalu, subfarful la timpul seu am făcut tot posi-
bilu cât atât pe amintitul tener cât și pe parinti lui se-i
abat de la pasul acela, și rezultatul a fost că George chorasiu
a dechierat înaintea mea că el mie orbata nu se va unu-
na în oratoriu reformat, și că mireasa lui Tulep Susana
se mișcitate se treaca la religiea mitra gr catolică, și
apoi se vor ununa în biserică gr cat. din Tirimia-mică,
Ipre secul acesta amintita Tulep Susana ca și prezentă
orbata înaintea oficiului parohial reformat. Dar din cauza
că mică mi a fost mialimit etatea receruta de legea civilă
- 18 ani - nu a putut face treacore legala, și astfel se-a pot
ununa în numele Penunului.

În 4 August anul curinte sus amintita Tulep Susana va ni-
plini etatea receruta și atunci subfarful mi vor fine
de sfântă detoxinta a-i constrânge pe respectivi sese
cunune, cea ce e și dorinta lor cea mai forbinte.

După cari am remis al prea Anoratului Oficiu Protopopescu
Vaidacuta la 15/11/1902

cu respectă venerabile
Augustin D. Leică
arb. par. gr. cat.

Fig. 6. - Scrisoarea preotului din Vaidacuta din 15 aprilie 1902,
despre căsătoria mixtă din parohia sa

7/1-935
3

1935 N° 7 / 1935

Preamoritate în Hristos Frate,

Reprimdu Ne la adresa Frății Tale de data 21 Decembrie 1934 N° 879, alăturat sub j. restituim anexele în 4 file, după ce am constatat că sunt în ordine.

Prin telegrama Noastră de data 27 Decembrie 1934 N° 454, am acordat Preamoritatului Ioan Decedham, din Târgu Mureș, să-i comunice pe mirea Toma Ruzi ep. cat. cu Teodor Volcov ep. ortodox, ambii juri domiciliați în Hus și totodată am acordat dispensă dela impedimentul religios mite, dela toate trei vestitile (care altmăduri făcute în 25, 26, 27 Decembrie 1934 juri sunt valabile), precum și dela humpul sacrot.

Pentru dispensă se autosepta taxa de 26 lei.

Prin la 3 Ianuarie 1935.

Jacob Popal
Vicar general arhiepiscopesc

Preamoritatului
Elie Câmpeanu
protopop
Târgu Mureș.

Fig. 7. - Dispensa de la religia mixtă, din 3 ianuarie 1935, trimisă protopopului Elie Câmpeanu

ROMÂNIA ♦ ARHIVELE NAȚIONALE ♦ MUREȘ

18/1-1935
16

18/190-1934

Procesul nr. 1000
Oficiu protopopesc nr. 59, Mureș.

Conform ordinului D.Boate nr. 870/1934, revin în cea
Contractul de Bona-fide și procesul verbal-reversal al mirilor
Măior Matia și Kuti Saveta din Tâmbăuș, cu rugare să li se
acordeze la mijloci dispense de religie mixte.

Măiorul e reformator un unitar. - Pe ea se pot ruga
a elicării Berte" cum se altăcum sursele. - Cum of. stării
părite, a trăies muriele ei în "Saveta", cu un an conform
după biroul, pentru că în cazul când vor avea lipsă de cetate,
extranul trăies în comun cu al of. st. civile. - Cum, au ajuns
se traduce muriele Berte" în "Saveta" explică cu un tabel ce
am aprobat de Cu. Minister.

Cu pot ofirme murilor alt, că Berte"-Saveta" a acasă
persoane.

Miri au fost vestiti de 3 mi. Impedimentele nu s'au
îrit. în rădădea, ce dispense revin și ea, cu i-au și cu
surat deși. Procesul verbal-reversal l'a surtat și mi-
rele, din abșerone din formula nu pretinde aceasta.

Practica mea și în trecut, e fost acelu, ce le facea contractula,
dare se ivea vor. a priedea, imediat precum dispense, ce pânt le șman
și se pot face vestitile în regulo și apoi se cumine pe miri. Aceste
pretințe mirii pretind, ce imediat ce se termină termenul de
vestiti la of. st. civile și fac sururii civile, să se cumine și bice-
piede. - Totdeauna, am încercat să fac deții prescripților. of. cauze
și în marginile prescripțiilor să le fac voie și mirilor, ce și prin a-
ceasta să prin stările pământurilor. - Rap. veri Cu. Oficiu proto-
popesc și alți deplintă acorda în subscrisul și în ~~cauze~~
matrimonialt. -

Miercuri. Nirajului, le 15 Ian. 1935.

devotat serv:
J. J. J. J. J.
dir. prov. int. al

Fig. 8. - Cererea de dispensă de religie mixtă pentru mirii Maior Matia și Kuti Saveta din Miercurea Nirajului, 15 ianuarie 1935

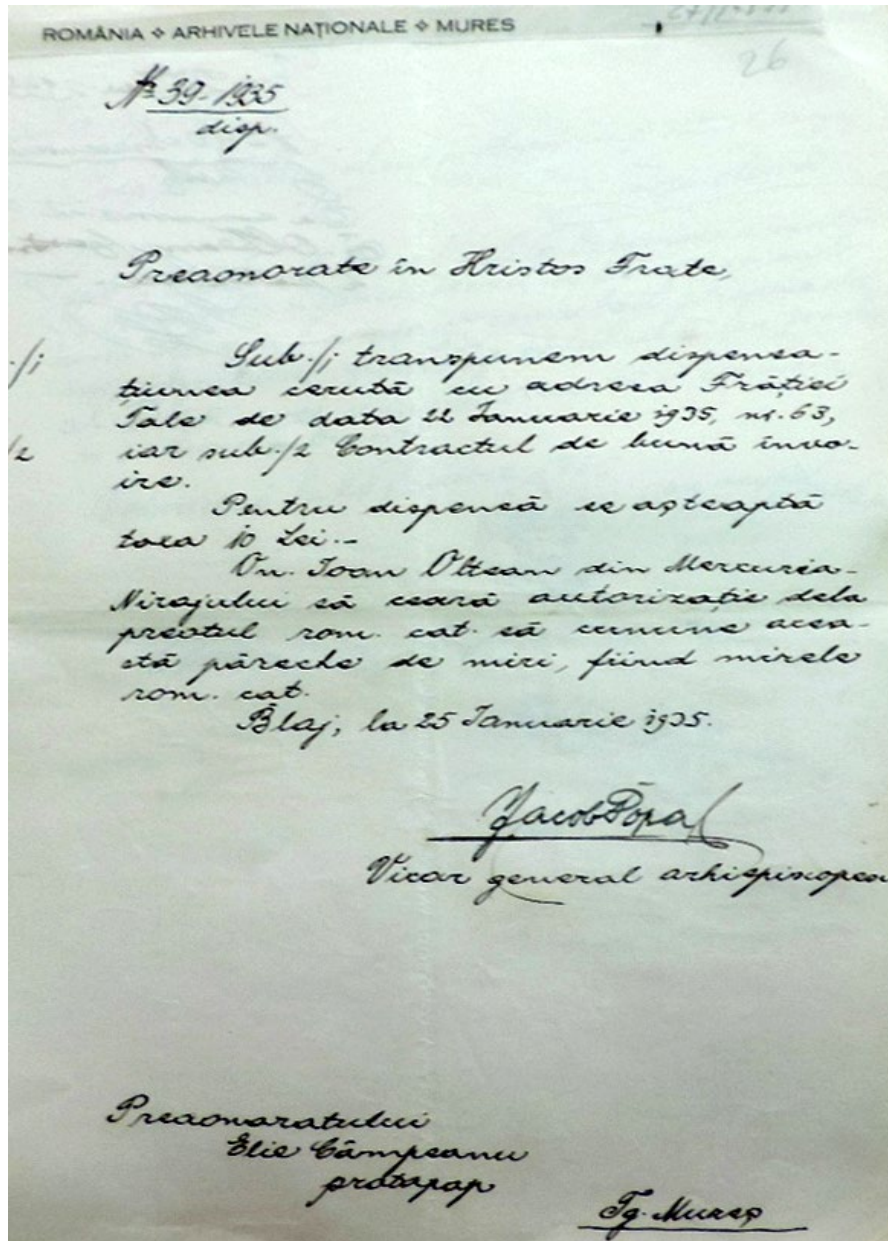

Fig. 9. - Dispensa din 25 ianuarie 1935 pentru mirii din Miercurea Nirajului

ROMANIA ◊ ARHIVELE NAȚIONALE ◊ MUREȘ

14/9-1935

124

Dec. 45-1935.

Reverendului Oficiu parohial ep. cat.
Trâmbuțluș

Înceat eu cu onoare te sabdora yre mântu
la Beavrușatul ordinat de Episcopul Bălaj, curtea
mirilor: Dumitru Guga jui și Agusta Nagy. În Remetea,
cazând dispensațiune dela impedimentul religioz me-
stecat, precum și dela vestirea a III^a.

Drept istoric, să brecoști sa sueta acelei peti-
ții și breșul verbal nichiat de min în cauza educația
vântare a copilor, ce se vor naște în căsătoria lor, care
se va celebra mâine, în 15. art. lipsind a III. vestire pe
care arămanca se cere dispensațiune pe motiv, că mirile e
ste pitat la manevrele militare începând.

Dela Oficiul paroh. Trâmbuțluș

Trâmbuțluș, la 14 Sept. 1935. Sacrotat. osv.

Valoșin Fucș

Fig. 10. - Cererea de dispensă la religia „mestecată” din 14 septembrie 1935 pentru mirii din Remetea

**Religious exemptions for intermarriages at the Greek-Catholic Deanery Târgu-Mureș
in the early XXth century**

ABSTRACT

Interfaith marriage continues to be a problem of the modern world, similar as in the early XXth century, but the solutions are different nowadays. As for the social problems that appeared in the Transylvanian world regarding interfaith intermarriages, the Greek-Catholic Church offered exemptions, in order not to lose their parishioners.

However, either exemptions arrive too late, after the marriage, or in other cases the priest requests them after the marriage, because the bride and groom don't have time to wait, as the groom must go into the army, or the religious fasting is approaching. In order to prevent the concubinage or the civil marriage without the religious marriage, the Greek-Catholic priests agree to marry the young people of different confessions, before or without a religious exemption. Sometimes, the applications for exemptions are accompanied by an act by which the newlyweds promise to baptise and educate their children in the Greek-Catholic religion.

Beyond the social and religious problems created, the interfaith marriages contribute to the intercultural communication between different communities.

List of illustrations

- Fig. 1.** - Application of exemption from "impediment of interfaith marriage" for the young people Tamas C. Raveca and Kis Ilarie from Band, 1900
- Fig. 2.** - Letter of the metropolitan bishop Victor Mihaly from Blaj, sent to interim protopope of Mures, Vasile F. Saltelechi on 17 February 1900
- Fig. 3.** - Exemption from an interfaith marriage, sent by the metropolitan bishop Victor Mihaly from Blaj to protopope Iosif Vancea on 20 October 1900,
- Fig. 4.** - Exemption application of priest Elia Lupu from Bolintineni (Balintfalu) for two young people from Troița branch, 27 February 1900
- Fig. 5.** - Letter of the rector from Săbad, on interfaith marriages from 1901
- Fig. 6.** - Letter of the priest from Vaidacuta from 15 April 1902, on the interfaith marriage from Vaidacuta
- Fig. 7.** - Exemption from interfaith marriage, from 3 January 1935, sent to protopope Elie Câmpeanu
- Fig. 8.** - Application of exemption from interfaith marriage for the bride and bridegroom Maior Matia and Kuti Saveta from Miercurea Nirajului, 15 January 1935
- Fig. 9.** - Exemption application for the bridegroom and bride Vasile Pop and Maria Bolboacă – Bungardean from Miercurea Nirajului, 22 January 1935
- Fig. 10.** - Exemption from 25 January 1935 for the brides and bridegrooms from Miercurea Nirajului
- Fig. 11.** - Application of exemption from "interfaith" confession from 14 September 1935 for the brides and bridegrooms from Remetea

Abrevieri bibliografice

- Bolovan 1994 - Sorina Bolovan, „Legislația cu caracter matrimonial la românii din Transilvania în a doua jumătate a secolului al XIX-lea”, în *Studii de istorie a Transilvaniei. Specific regional și deschidere europeană*, coord. Sorin Mitu, Florin Gogâltan, 1994
- Bolovan 1999 - Sorina Bolovan, *Familia în satul românesc din Transilvania. A doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului XX*, Cluj-Napoca, 1999
- Bolovan, Bolovan 2005 - Sorina Paula Bolovan, Ioan Bolovan, „Căsătoriile mixte în Transilvania la sfârșitul epocii moderne. Considerații demografice”, în *Căsătorii mixte în Transilvania, secolul XIX și începutul secolului XX*, coord. Corneliu Pădureanu, Ioan Bolovan, Arad, 2005
- Bolovan, Eppel 2012 - Ioan Bolovan, Marius Eppel, „Între stat și biserică. Identitate și alteritate prin căsătoriile mixte în Transilvania (a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea)”, în vol. *In Honorem Alex Moșanu. Studii de istorie medievală, modernă și contemporană a românilor*, coord. N. Enciu, Cluj-Napoca, 2012, p. 327–336
- Brie 2009 - Mircea Brie, *Căsătoria în nord-vestul Transilvaniei (a doua jumătate a secolului XIX – începutul secolului XX): condiționări exterioare și strategii maritale*, Oradea, 2009
- Covaci 2005 - Covaci, Maria Diana, „Relațiile interconfesionale reflectate în documentele Protopopiatelor ortodoxe și greco-catolice Reghin în cea de-a doua jumătate a secolului XIX”, în *Revista Bistriței*, Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud, XIX, 2005
- Pop 2002 - Aurelia Pop, „Identitate și alteritate în relațiile interconfesionale din Bistrița-Năsăud”, în *Arhiva Someșană. Revistă de istorie și cultură*, vol. I, seria III, Cluj-Napoca, 2002
- SJMAN – Serviciul Județean Mureș al Arhivelor Naționale

Cuvinte-cheie: căsătorie mixtă, protopopiat greco-catolic, preot, dispensă de căsătorie, reglementări legislative

Keywords: interfaith marriage, Greek-Catholic deanery, priest, religious exemptions, legislative regulations